

245

אנה פרומצ'נקו

אוצר: יאיר ברק דממת מצולות ומגדלים

דקות ושקופות. קרני האור הטבעי המאפיין את החלל מכות במעטה האפידרמיס הפולימרי הצהבהב וחושפות את הפאטינה ואת הצלקות האורגניות וההתהוות שהותירו עקבות הזמן ביציקה.

הדבורים היו מאז ומעולם מוקד משיכה ואיום, כלי כלכלי ואקולוגי וגם מושא למיתולוגיות ולהתייחסויות סימבוליות. ככלל, בעלי החיים היו לאורכה של ההיסטוריה מושא מרכזי לפולחן, לניצול ולמחקר. ג'ון ברג'ר, במסתו "למה להתבונן בבעלי חיים", טוען כי החיה היא המטאפורה הראשונה של האנושות. עוד הוא כותב: "האדם – ושום יצור אחר מלבדו, מזהה את מבט החיה קרוב ומוכר... חיה בוחנת אדם מבעד לתהום של אי מובנות".

פרומצ'נקו מתבוננת על הדבורים ועל עולמן באמצעות ה"הביטאט", סביבת המחייה והגידול שלהן. הן עצמן נעדרות מן העבודה והיעדרותן יוצרת את תחושת ריק מצמיתה הנסוכה על פני התערוכה כולה. אוכלוסיית הדבורים מצויה כיום בסכנה ממשיית של הכחדה: זיהום קול ואוויר, שינויי אקלים ותהליכי עיור – כל אלה עתידים לסכן את קיומן. תפקידן הסביבתי של הדבורים כה מהותי (תפקידן כיצרניות דבש שולי לחלוטין), עד שאי אפשר לדמיין עולם נטול דבורים.

בעבודה של פרומצ'נקו נוצר עולם שכזה; הוא דומם ומפעים, מאיים ומכלה, מפתה ומבעית. זהו זיכרון של מה שהאמנית מכנה "טביעות כנף" סינגולריות, בלתי ניתנות לשעתוק, עדות למחזור חיים ומוות ולהתהוות של מבט.

בראשית היו כוורות, שהתגלגלו אל חצר ביתה של האמנית. סיפור על מפגש מקרי, בלתי מתוכנן. הן קראו לפעולה. המהלך החל בתייעוד דפנות הפנים של המבנים הקטנים. מכאן נולדה עבודת הווידאו "החפיר", המוקרנת בו זמנית ובהלימה מופלאה על שלושה קירות החלל, ובה נתווה דימוי, מופשט לכאורה, של חלל פנים מרהיב אך טורד. הצופה כמו צולל אל מעמקי הריק שיוצרת תנועת המצלמה, ונשאב אל תוך מה שנדמה כפיר חסר תחתית. בפועל, אנו צופים בתנועת מצלמה פיקטיבית לאורכן של דפנות הכוורות. מלאכת מחשבת אורגנית טווה את הבטנה הפנימית, שרידים של נחיל ועקבות דונג שהפכו בעל כורחם לדימוי אקספרסיבי, כמו קירות של מערה פרה-היסטורית.

האמנות הישראלית נוטה לרוב למינוריות. החל מן הצניעות של "דלות החומר" ועד לקונספטואליזם של שנות ה-70 של המאה הקודמת. "245" היא הצבה מונומנטלית שמהדהדת אמנות מבוססת ספקטקל (מחזה ראווה), שהיא במובנים רבים ניסיון לחזור אל הנשגב האמנותי. אפשר לחשוב, למשל, על הצבות הענק של אולפור אליאסון ומיצבי הפיסול של רייצ'ל וייטרד הבריטית.

שלושה גופי עבודה פרושים על פני שני מפלסי החלל בגלריה, אך הם למעשה מיצב אחד בשלושה רכיבים. אלה הם שלושה הדוידים חזותיים (וחומריים) של אובייקטים נעדרים.

בקומה העליונה מוצגים שלושה תצלומים גדולים של אובייקטים פיסוליים שפרומצ'נקו יצרה מכוורות דבורים שנערמו זו על זו. כאן, המבנה הפונקציונלי, שתכליתו להפוך למפעל להתרבות ולייצור דבש, הופך למבנה אדריכלי בעל איכויות מונומנטליות. הטוטים הצנוע, שגובהו כגובה אדם, מזדקר והופך לגורד שחקים יומרני. במרכז החלל העליון מוצבות יציקות אפוקסי דמויות כוורות ומכסים,

245

אנה פרומצ'נקו

משאית הלילה
נעה כמו סופה
כלותן צנן
ביום החשוך
מאתים ארבעים וחמש
מנחת בדיוק מתחת
למאתים ארבעים ושש
הרגלים השעירות נמתחות
הכנפים הנפולות מרפרפות
הלוחמות על הפועלות
הפועלות על הצעירות
הצעירות על הגלמים
והגלמים ישנים ואינם יודעים כלל
על המסע הארוך
הרחק מן השדה המתוק
אל השדה הנצחי האחר תמיד
עוברים על פני הארבות המעשנות
והאגמים המצטמקים,
חולפים על פני שדות המגדלים
שמהם צונחים הפועלים אל מותם
על פני הגברים השחוקים
והנשים המקוות
כל סיבוב בנסיעה הסוערת
מרגש בפנים כרעידת אדמה
הרחש הולך ומתגבר
הרגוש לעתים מתחלף באימה
נכון, המלכה כאן אתן
כתעודת אחריות לנחיתה בטוחה
אבל גם היא שקועה בשנה צמקה
חולמת על האחו הכתם